

นิพนธ์ต้นฉบับ

ผลของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสม ในคลินิกเด็กสุขภาพดี ต่อทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็ก

นลินี ภัทรารกุล, พ.บ.¹, ศรีสกุล สุวรรณรัตน์, วท.บ.², นงคณัฐ แนนอุตร, วท.บ.², รมร แยมประทุม, พ.บ.¹

¹สาขาวิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²แผนกเวชศาสตร์ชุมชนและเวชศาสตร์ครอบครัว โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา

Received: May 4, 2021 Revised: June 7, 2021 Accepted: July 9, 2021

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: การให้คำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมถือเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเด็ก

วัตถุประสงค์: เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสมในคลินิกเด็กสุขภาพดี

วิธีการศึกษา: การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ชนิดไปข้างหน้าในผู้ปกครองของเด็กอายุ 2 เดือนถึง 6 ปี ที่มารับการบริการในคลินิกเด็กสุขภาพดี โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งทุกคนจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมรวมทั้งรับหนังสือที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยการศึกษาเป็นการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกและติดตามที่ 3 เดือนหลังจากรับการส่งเสริมฯ

ผลการศึกษา: ผู้ปกครองเข้าร่วมวิจัย 171 ราย หลังรับการส่งเสริมฯ พบว่า ด้านพฤติกรรมการอ่าน ผู้ปกครอง

เริ่มอ่านหนังสือกับเด็กมากขึ้นจากเดิมร้อยละ 80.7 เป็นร้อยละ 96.5 ($p < 0.001$) และใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็กมากขึ้นเฉลี่ยจาก 11.8 เป็น 13.9 นาทีต่อวัน ($p = 0.23$) นอกจากนี้ เด็กมีพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญจาก 23.3 เป็น 11.2 นาทีต่อวัน ($p = 0.001$) ด้านทัศนคติต่อการอ่าน ผู้ปกครองมีความเห็นว่าการอ่านหนังสือกับเด็กมีส่วนช่วยกระตุ้นพัฒนาการมากขึ้น และอายุที่เหมาะสมในการเริ่มอ่านอยู่ในช่วง 6 - 23 เดือน

สรุป: การให้คำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมในคลินิกเด็กสุขภาพดี สามารถสร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมให้พฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กเพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้เด็กใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ลดลงอีกด้วย โดยควรให้ความสำคัญในเด็กช่วงวัย 6 เดือนขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการเรียนรู้ด้านภาษา และตอบสนองต่อการส่งเสริมการอ่านได้ดี

คำสำคัญ: การรู้หนังสือ, การอ่าน, การส่งเสริมสุขภาพเด็ก, เด็กปฐมวัย

ORIGINAL ARTICLE

**Parents' Attitudes and Shared Reading Practice after Early Literacy Promotion
in a Well – child Clinic Setting**Nalinee Pattrakornkul, M.D.¹, Srisakul Suwannarat, B.Sc.²,Nongnuch Naenudorn, B.Sc.², Ramorn Yampratoom, M.D.¹¹Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Burapha University²Division of Community and Family Medicine, Burapha University Hospital**ABSTRACT**

BACKGROUND : Early literacy promotion is one of the recommendations in child health supervision.

OBJECTIVES: To compare parents' attitudes and shared reading practice before and after early literacy promotion in a well - child clinic setting.

METHODS: A prospective cohort study was conducted with parents of children aged two months to six years visiting the well - child clinic at Burapha University Hospital, Chonburi Province, Thailand. Between June and December 2020, early literacy promotion including appropriate children's books provided to each child was emphasized in the well - child clinic. Opinions of parents' attitudes and shared reading practice were obtained by two questionnaires conducted three months apart.

RESULTS: There were 171 participants enrolled in the study. After the early literacy promotion, more

parents routinely read with their children from 80.7% to 96.5% ($p < 0.001$). Parents used more time in reading with their children from 11.8 min/day to 13.9 min/day ($p = 0.23$). Nevertheless, there was a significant reduction of the screen time from 23.3 min/day to 11.2 min/day ($p = 0.001$). Most of the parents agreed that reading took an important part of developmental promotion, and children aged 6 - 23 months were the best age to start reading together.

CONCLUSIONS: Early literacy promotion in the well-child clinic could improve parents' attitudes, shared reading practice, and also could reduce children's screen time. Moreover, it was found that the age of six months and above was the most applicable age for early literacy promotion.

KEYWORDS: literacy, reading, child health services, preschool children

บทนำ

เด็กปฐมวัยอายุแรกเกิดถึง 6 ปี มีการเจริญเติบโตของสมองและพัฒนาการสูงสุดกว่าร้อยละ 80 ของการเจริญเติบโตของสมองทั้งหมด การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในวัยนี้เหมาะสมจะช่วยให้สมองมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาในอนาคตได้ โดยทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ คือ การรู้หนังสือ (literacy)¹⁻² ปัจจุบันมีข้อมูลจำนวนมากที่สนับสนุนว่าการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสม (การส่งเสริม) สามารถพัฒนาทักษะการรู้หนังสือเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ได้ นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะสังคมการช่วยเหลือตนเอง การจัดการอารมณ์ คุณธรรมจริยธรรม เพิ่มสมาธิการเรียนรู้ และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ในอนาคต รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว³⁻⁶ จากการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากรไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า เด็กเล็กอายุน้อยกว่า 6 ปี มีอัตราการอ่านร้อยละ 61.2 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44.1 มีความถี่ของการอ่าน 2 - 3 วันต่อสัปดาห์ มีเพียงร้อยละ 17.8 ที่มีการอ่านทุกวัน สื่อที่ใช้อ่านเป็นหนังสืออย่างเดียวร้อยละ 56.9 สื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างเดียวร้อยละ 5.4 และสื่อทั้งสองประเภทร้อยละ 37.7 และเหตุผลที่ผู้ใหญ่ไม่อ่านให้เด็กเล็กฟัง ส่วนใหญ่เป็นเพราะเด็กยังเล็กเกินไป ร้อยละ 63.8⁷ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากองค์กรยูนิเซฟสำรวจในปี พ.ศ. 2558 - 2559 พบว่า ในประเทศไทย เด็กเล็กอายุน้อยกว่า 5 ปี มีเพียงร้อยละ 41.2 ที่มีหนังสือเด็กในบ้านอย่างน้อยสามเล่ม ส่วนผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กคือ มารดา ร้อยละ 62.8 และบิดา ร้อยละ 34⁸

บุคลากรทางการแพทย์มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีคำแนะนำจาก American Academy of Pediatrics เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมในเด็กเล็ก โดยเน้นเริ่มต้นตั้งแต่อายุ 6 เดือน^{1,9} นอกจากนี้ยังมี Reach Out and Read National Center

เป็นองค์กรที่จัดตั้งเพื่อการส่งเสริมและวิจัยการใช้หนังสือในเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยร่วมมือกับสถานพยาบาลทั่วประเทศให้มีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสม พร้อมทั้งมอบหนังสือแก่เด็กในทุกครั้งของการพบแพทย์ที่คลินิกเด็กสุขภาพดี^{2,10} อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่าบุคลากรทางการแพทย์เอง ถึงแม้จะตระหนักถึงการส่งเสริมการใช้หนังสือตั้งแต่เด็กเล็ก แต่อุปสรรคสำคัญ คือ ไม่มีเวลาเนื่องจากในคลินิกเด็กสุขภาพดีมีกิจกรรมที่ต้องทำหลายอย่าง และขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนหนังสือให้แก่ครอบครัว¹¹ ในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2552 - 2553 ก็เคยมีนโยบายส่งเสริมการอ่านในเด็กเล็กโดยการมอบหนังสือสามเล่มให้แก่ผู้ปกครองเด็กเมื่อแรกเกิด อายุ 6 เดือน และ 1 ปี แต่ข้อมูลการติดตามผลงานจากการมอบหนังสือยังคงค่อนข้างจำกัด

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสมในคลินิกเด็กสุขภาพดี เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและพัฒนาทักษะด้านการอ่านตั้งแต่เด็กเล็ก

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ชนิดไปข้างหน้า (prospective cohort study) ประชากร คือ ผู้ปกครองของเด็กสัญชาติไทยอายุ 2 เดือน ถึง 6 ปี ที่มารับบริการในคลินิกเด็กสุขภาพดี ณ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งทุกคนจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมและรับแจกหนังสือเด็กที่เหมาะสมกับช่วงวัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนหนังสือนิทานจากผู้บริจาค ในส่วนของการวิจัยเป็นการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองด้วยแบบสอบถามทั้งหมดสองครั้ง คือ ก่อนรับการส่งเสริมฯ และที่สามเดือนหลังรับการส่งเสริมฯ โดยการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (ที่ 005/2563)

การคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สมมติฐานว่าการส่งเสริมฯ จะทำให้ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการอ่านหนังสือร่วมกับเด็ก เมื่อติดตามหลังจากให้การส่งเสริมฯ 3 เดือน ได้อย่างมีขนาดตัวอย่างสำหรับกรณีวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ Two dependent proportion ดังนี้

$$n = \frac{Z_{\alpha/2} \sqrt{P01 + P10} + Z_{\beta} \sqrt{P01 + P10 - (P01 - P10)^2}}{\Delta}$$

จากการศึกษาที่ผ่านมาของ Sinclair EM และคณะ¹² ให้การอ่านหนังสือร่วมกับเด็กเป็นผลการศึกษาลึก โดยกำหนดให้ค่า P01 เท่ากับ 20 และ P10 เท่ากับ 10 กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน (α) เท่ากับ 0.05 ($Z_{\alpha/2}$ เท่ากับ 1.96) กำลังทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ($1 - \beta$) เท่ากับ 0.8 ($Z_{\beta} = 0.841$) ขนาดของการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 ($\Delta = 0.5$) ได้ขนาดตัวอย่าง 234 ราย แต่เนื่องจากการศึกษาอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีข้อจำกัดด้านการเก็บข้อมูลแบบสอบถามซึ่งพบว่า แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จึงทำให้ได้จำนวนประชากรที่เข้าร่วมโครงการได้น้อยกว่าที่คำนวณไว้คือ 171 ราย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้นำพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นผลการศึกษานี้มาใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษานี้

เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป อายุเด็ก ลำดับที่ของบุตร ประวัติแรกเกิด (คลอดครบกำหนด น้ำหนักแรกเกิด คะแนนแอฟการ์) พัฒนาการของเด็ก ผู้ดูแลเด็กเป็นหลัก อาชีพผู้ดูแลหลัก ผู้อ่านหนังสือกับเด็กเป็นหลัก ประวัติ พัฒนาการช้าในครอบครัว รายได้ครอบครัว และการศึกษาของมารดา

ส่วนที่ 2 ทศนคติและพฤติกรรมการอ่านหนังสือของผู้ปกครองร่วมกับเด็กก่อนและหลังการส่งเสริมฯ รายละเอียด ได้แก่ ความคิดเห็นเรื่องความสำคัญและ

ประโยชน์ของการอ่านหนังสือร่วมกับเด็กต่อพัฒนาการ และทักษะด้านต่างๆ อายุที่คิดว่าเหมาะสมในการเริ่มอ่านหนังสือกับเด็ก แรงจูงใจ และอุปสรรคในการอ่านหนังสือกับเด็กเล็ก พฤติกรรมการอ่านหนังสือร่วมกับเด็กและการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์รวมถึงชนิดและจำนวนของหนังสือที่ใช้

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ที่คลินิกเด็กสุขภาพดี โดยใช้ช่วงเวลาที่เด็กและผู้ปกครองรอพบแพทย์ในช่วงที่รอรับบริการปกติในการตอบแบบสอบถาม โดยกิจกรรมการส่งเสริมการใช้หนังสือที่เหมาะสมในคลินิกเด็กสุขภาพดี ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือกับเด็ก คำแนะนำการเลือกหนังสือ เทคนิคการอ่านและใช้หนังสือตามวัย โดยกุมารแพทย์ และนักสุขศึกษาหรือนักวิชาการสาธารณสุข พร้อมทั้งมอบหนังสือเด็กที่เหมาะสมกับวัยของเด็กแก่ผู้ปกครองของเด็กอายุ 2 เดือนถึง 6 ปีทุกราย หลังจากรับการส่งเสริมฯ 3 เดือน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลแบบสอบถามครั้งที่ 2 ด้วยวิธีการติดตามทางโทรศัพท์ หรือ แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ตามที่ผู้ปกครองแจ้งความประสงค์ไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรม SPSS 27.0 โดยตัวแปรจำแนกกลุ่มวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ตัวแปรเชิงปริมาณแบบต่อเนื่องวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของอายุเด็กที่เริ่มอ่าน คิดว่าควรเริ่มอ่าน จำนวน ชนิดหนังสือ ช่วงเวลาที่ใช้อ่าน และแรงจูงใจ อุปสรรคของการอ่าน ด้วยสถิติ McNemar - Bowker test และสำหรับตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ ระยะเวลาที่ผู้ปกครองใช้อ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และคะแนนความคิดเห็นต่อการอ่านมีส่วนกระตุ้นพัฒนาการเด็ก วิเคราะห์ด้วย Paired sample t - test เมื่อข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ผลการศึกษา

ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมวิจัยครั้งแรกมีจำนวน 234 ราย คัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

และมีประชากรที่ไม่สามารถติดตามแบบสอบถามครั้งที่สองได้ เหลือประชากรที่นำมาคำนวณทางสถิติ จำนวน 171 ราย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมวิจัย พบว่า อายุของเด็กที่ผู้ปกครองเข้าร่วมวิจัย เป็นกลุ่มที่อายุน้อยกว่า 6 เดือนจำนวน 28 ราย (ร้อยละ 16.4) อายุ 6 - 23 เดือนจำนวน 75 ราย (ร้อยละ 43.8) และอายุ 2 - 6 ปีจำนวน 68 ราย (ร้อยละ 39.8) เด็กส่วนใหญ่เป็นบุตรคนแรก คลอดครบกำหนด มีน้ำหนักแรกเกิดมากกว่า 2,500 กรัม ไม่มีภาวะขาดออกซิเจนระหว่างคลอด มีพัฒนาการปกติ ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมวิจัย (n = 171)

ข้อมูล	จำนวนคน (ร้อยละ)
อายุเด็ก	
น้อยกว่า 6 เดือน	28 (16.4)
6 - 23 เดือน	75 (43.8)
2 - 6 ปี	68 (39.8)
ประวัติแรกเกิด	
คลอดครบกำหนด	159 (93.0)
น้ำหนักแรกเกิดมากกว่า 2,500 กรัม	151 (88.3)
คะแนนแอฟการ์ 7 - 10 ที่ 5 นาที	170 (99.4)
เป็นบุตรคนแรก	111 (64.9)
พัฒนาการของเด็กปกติ	165 (96.5)
มีประวัติพัฒนาการช้าหรือพูดช้าในครอบครัว	11 (6.4)
ผู้ดูแลเด็กเป็นหลัก	
มารดาและบิดา	72 (42.1)
มารดา	66 (38.6)
ปู่ ย่า ตา ยาย	28 (16.4)
ลุง ป้า น้า อา	5 (2.9)
อาชีพผู้ดูแลหลัก	
เลี้ยงดูเด็กเต็มเวลา	75 (43.9)
อาชีพอิสระ	37 (21.6)
ทำงานในเวลาราชการ	45 (26.3)
ทำงานเป็นกะ หรือเป็นช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน	14 (8.2)
รายได้ครอบครัว (บาทต่อเดือน)	
น้อยกว่า 20,000	55 (32.2)
20,000 - 27,000	32 (18.7)
27,001 - 35,000	28 (16.4)
มากกว่า 35,000	56 (32.7)
การศึกษาสูงสุดของมารดา	
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	32 (18.7)
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. หรือ ปวส.	51 (29.8)
ปริญญาตรีและสูงกว่า	88 (51.5)

ผลการศึกษาพฤติกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยพบว่า ก่อนรับการส่งเสริมฯ ผู้ที่อ่านหนังสือกับเด็กเป็นหลัก ได้แก่ มารดาร้อยละ 52.0 มารดา

และไม่มีประวัติพัฒนาการช้าหรือพูดช้าในครอบครัว ผู้ดูแลหลักเป็นมารดาร้อยละ 41.0 เป็นมารดาและบิดาร่วมกันร้อยละ 40.6 ผู้อ่านหนังสือกับเด็กเป็นหลักเป็นมารดาร้อยละ 53.8 เป็นมารดาและบิดาร่วมกันร้อยละ 29.7 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวส่วนใหญ่มากกว่า 35,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 32.7 รองลงมาได้น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 30.8 การศึกษาสูงสุดของมารดาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 51.9 (ตารางที่ 1)

และบิดาร้อยละ 31.6 มีความถี่ของการอ่านในช่วงอายุต่างๆ ที่อายุน้อยกว่า 6 เดือน อ่าน 3.9 วันต่อสัปดาห์ ที่อายุ 6 - 11 เดือน อ่าน 3.8 วันต่อสัปดาห์ ที่อายุ 1 - 3 ปี

อ่าน 4.8 วันต่อสัปดาห์ และที่อายุ 4 - 6 ปี อ่าน 5.5 วันต่อสัปดาห์ เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ (ตารางที่ 2) พบว่า หลังรับการส่งเสริมฯ ผู้ปกครองมีการอ่านหนังสือร่วมกับเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากร้อยละ 80.7 เป็นร้อยละ 96.5 ($p < 0.001$) รวมทั้งจำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่มีในบ้านหลังรับการส่งเสริมฯ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ($p < 0.001$) ช่วงเวลาที่ผู้ปกครองมักอ่านหนังสือกับเด็กมักเป็นเวลาก่อนนอนตอนกลางคืนมากที่สุด ชนิดของหนังสือที่ใช้เป็นหนังสือรูปเล่มอย่าง

เดียวมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาที่ผู้ปกครองใช้อ่านหนังสือกับเด็กทั้งหมดเฉลี่ยต่อวันก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ พบว่า ผู้ปกครองใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็กเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจาก 11.8 นาทีต่อวัน เป็น 13.9 นาทีต่อวัน ($p = 0.23$) แต่เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะกลุ่มเด็กอายุ 6 - 23 เดือน พบว่า ผู้ปกครองใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็กมากขึ้นจาก 8.2 นาทีต่อวัน เป็น 12.3 นาทีต่อวัน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.03$)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเข้ารับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสม (n = 171)

หัวข้อ	ก่อนรับการส่งเสริมฯ n (%) หรือ Mean ± SD	หลังรับการส่งเสริมฯ n (%) หรือ Mean ± SD	p - value
อายุเด็กที่ผู้ปกครองเริ่มอ่านหนังสือร่วมกัน [†]			< 0.001
ยังไม่เริ่ม	33 (19.3)	6 (3.5)	
น้อยกว่า 6 เดือน	61 (35.7)	66 (38.6)	
6 - 23 เดือน	71 (41.5)	97 (56.7)	
2 ปี เป็นต้นไป	6 (3.5)	2 (1.2)	
จำนวนหนังสือสำหรับเด็กที่มีในบ้าน [‡]			< 0.001
ไม่มี	24 (14.0)	6 (3.5)	
1 - 3 เล่ม	54 (31.6)	53 (31.0)	
4 - 6 เล่ม	20 (11.7)	29 (17.0)	
7 - 10 เล่ม	13 (7.6)	13 (7.6)	
มากกว่า 10 เล่ม	60 (35.1)	70 (40.9)	
ชนิดของหนังสือที่ใช้ (n = 138) ^{†*}			0.69
หนังสือรูปเล่ม	81 (58.7)	88 (63.8)	
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์	4 (2.9)	3 (2.2)	
ทั้งสองอย่าง	53 (38.4)	47 (34.1)	
เวลาที่มักอ่านหนังสือกับเด็ก (n = 138) ^{†**}			0.72
ช่วงเวลาก่อนนอนตอนกลางคืน	81 (58.7)	88 (63.8)	
ช่วงเวลากลางวัน	23 (16.7)	18 (13.0)	
ไม่แน่นอน	34 (24.6)	32 (23.2)	
ระยะเวลาที่ผู้ปกครองใช้อ่านกับเด็กเฉลี่ย (นาที/วัน) [†]			
ทุกอายุ	11.8 ± 17.1	13.9 ± 23.2	0.23
น้อยกว่า 6 เดือน	5.0 ± 7.6	4.9 ± 5.6	0.98
6 - 23 เดือน	8.2 ± 11.9	12.3 ± 17.4	0.03
2 ปี ขึ้นไป	18.5 ± 21.9	19.3 ± 30.9	0.83

[†]Paired sample t - test, [‡]McNemar - Bowker test, *นำเฉพาะผู้ปกครองที่เริ่มอ่านหนังสือกับเด็กแล้วมาคำนวณทางสถิติ

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของเด็กปฐมวัยพบว่า ก่อนรับการส่งเสริมฯ เด็กเริ่มใช้สื่อแล้วร้อยละ 64.3 โดยส่วนใหญ่เริ่มใช้ที่อายุ 6 - 23 เดือน

โดยหลังรับการส่งเสริมฯ เด็กทุกอายุมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เฉลี่ยต่อวันลดลงอย่างมีนัยสำคัญจาก 23.3 นาทีต่อวัน เป็น 11.2 นาทีต่อวัน ($p = 0.001$) โดยที่

เด็กช่วงอายุ 2 ปี ขึ้นไป ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ลดลงมากที่สุดจากเฉลี่ย 47.0 นาทีต่อวัน เป็น 17.8 นาทีต่อวัน ($p < 0.001$) เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเข้ารับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสม (n = 171)

หัวข้อ	ก่อนรับการส่งเสริมฯ n (%) หรือ Mean ± SD	หลังรับการส่งเสริมฯ n (%) หรือ Mean ± SD	p-value
อายุที่เด็กเริ่มใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ n = 171			
ยังไม่เริ่ม	61 (35.7)	N/A	-
น้อยกว่า 6 เดือน	8 (4.7)	N/A	-
6 - 23 เดือน	56 (32.7)	N/A	-
2 ปี เป็นต้นไป	46 (26.9)	N/A	-
ระยะเวลาที่ผู้ปกครองใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับเด็กเฉลี่ย (นาที/วัน)			
n = 166; missing 5 (2.9%)[†]			
ทุกอายุ	23.3 ± 43.7	11.2 ± 21.5	0.001
น้อยกว่า 6 เดือน	4.8 ± 20.0	6.25 ± 24.3	0.81
6 - 23 เดือน	9.4 ± 22.3	7.2 ± 16.5	0.53
2 ปี ขึ้นไป	47.0 ± 57.0	17.8 ± 23.7	< 0.001

N/A ไม่มีข้อมูล [†] Paired sample t - test

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นว่าการอ่านหนังสือกับเด็กมีส่วนช่วยกระตุ้นพัฒนาการด้านต่างๆ ก่อนรับการส่งเสริมฯ ได้ 4.5 ± 0.6 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) หลังรับการส่งเสริมฯ เพิ่มขึ้นเป็น 4.6 ± 0.6 คะแนน ($p = 0.11$) โดยมีความเห็นเรื่องประโยชน์ของการอ่านหนังสือกับเด็กเรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) พัฒนาด้านภาษาและการสื่อสาร 2) เพิ่มสมาธิการเรียนรู้ ความสนใจจดจ่อ 3) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 4) ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ฟีกกิจวัตรประจำวัน 5) เสริมคุณธรรมจริยธรรม การจัดการอารมณ์ 6) พัฒนาทักษะทางสังคมและการช่วยเหลือตนเอง 7) พัฒนาด้านกล้ามเนื้อ 8) สร้างทักษะการรู้หนังสือเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ได้นอกจากนี้ ทั้งก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ ผู้ปกครองมีความเห็นว่าช่วงอายุ 6 - 23 เดือน เหมาะสมในการเริ่ม

อ่านหนังสือกับเด็กมากที่สุด และแรงจูงใจในการอ่านหนังสือกับเด็กเล็กเป็นครอบครัวและคนใกล้ชิดมากที่สุด ส่วนบุคลากรทางการแพทย์เป็นแรงจูงใจในการอ่านหนังสือกับเด็กเล็กก่อนรับการส่งเสริมฯ ร้อยละ 11.7 หลังรับการส่งเสริมฯ ร้อยละ 12.3 อุปสรรคในการอ่านหนังสือร่วมกับเด็กเล็ก ก่อนรับการส่งเสริมฯ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่ ได้แก่ ไม่มีเวลา ชอบทำกิจกรรมอื่น และอ่านไม่คล่อง มากกว่าปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่ เด็กเล็กเกินไป ไม่ชอบ และไม่ร่วมมือ แต่ภายหลังรับการส่งเสริมฯ ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับอุปสรรคในการอ่านกับเด็กเปลี่ยนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับเด็กลดลงกลายเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่มากขึ้น ($p = 0.06$) โดยมีความเห็นว่าเด็กเล็กเกินไปลดลงจากร้อยละ 32.7 เป็นร้อยละ 25.1 ก่อนและหลังการส่งเสริมฯ ตามลำดับ เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเข้ารับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือที่เหมาะสม (n = 171)

การอ่านหนังสือกับเด็กมีส่วนช่วยกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ (เต็ม 5 คะแนน) [†]	4.5 ± 0.6	4.6 ± 0.6	0.11
อายุเด็กที่ผู้ปกครองคิดว่าควรเริ่มอ่านร่วมกัน [‡]			0.87
น้อยกว่า 6 เดือน	61 (35.7)	65 (38.0)	
6 - 23 เดือน	104 (60.8)	99 (57.9)	
2 ปี เป็นต้นไป	6 (3.5)	7 (4.1)	
แรงจูงใจในการอ่านกับเด็ก [‡]			0.23
ครอบครัวและคนใกล้ชิด	125 (73.1)	128 (74.9)	
สื่อสาธารณะ	12 (7.0)	17 (9.9)	
บุคลากรทางการแพทย์	20 (11.7)	21 (12.3)	
โรงเรียน/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	14 (8.2)	5 (2.9)	
อุปสรรคในการอ่านกับเด็ก [‡]			0.06
ปัจจัยเกี่ยวกับเด็ก	65 (38.0)	45 (26.3)	
ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ใหญ่	101 (59.1)	121 (70.8)	
ไม่มีอุปสรรค	5 (2.9)	5 (2.9)	

[†] Paired sample t - test [‡] McNemar - Bowker test

อภิปรายผล

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านกิจกรรมการใช้หนังสือเด็กที่เหมาะสมด้วยวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือกับเด็ก ให้คำแนะนำการเลือกหนังสือตามวัย เทคนิคการอ่านและใช้หนังสือตามวัย ร่วมกับการมอบหนังสือให้แก่เด็ก มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยพบว่า ในการศึกษาครั้งนี้หลังได้รับการส่งเสริมฯ ผู้ปกครองมีการอ่านหนังสือร่วมกับเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากร้อยละ 80.7 เป็นร้อยละ 96.5 แสดงว่าบุคลากรทางการแพทย์สามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้ปกครองของเด็กได้ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษานี้กับการสำรวจในประเทศไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2561⁷ พบว่า อัตราการอ่านในเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 6 ปี มีมากขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2561 ที่มีอัตราการอ่านร้อยละ 61.2 ด้านความถี่ในการอ่านจะเห็นว่าเด็กในการศึกษานี้มีความถี่ในการอ่านมากขึ้นเช่นกัน เมื่อเทียบกับการสำรวจในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งมีความถี่ของการอ่าน 2 - 3 วันต่อสัปดาห์⁷ การศึกษานี้เฉลี่ยอยู่ที่ 3 - 5 วันต่อสัปดาห์ ส่วนชนิดของสื่อที่ใช้อ่านไม่แตกต่างกันระหว่างทั้งสองการศึกษาคือ เป็นหนังสือรูปเล่มมากที่สุด รองลงมาเป็นสื่อฯ ทั้งสองประเภท ด้านจำนวนหนังสือ

เด็กในบ้าน งานวิจัยนี้พบว่า ในบ้านมีหนังสือเด็กมากกว่าสามเล่ม ร้อยละ 49.9 มากกว่าข้อมูลจากองค์กรยูนิเซฟ ในปี พ.ศ. 2558 - 2559 ซึ่งมีร้อยละ 41.2 ที่มีหนังสือเด็กในบ้านอย่างน้อยสามเล่ม ส่วนการมีส่วนร่วมในการอ่านหนังสือกับเด็กส่วนใหญ่เป็นมารดาเช่นเดียวกับการสำรวจของยูนิเซฟ⁸ เมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาที่ผู้ปกครองใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็กในการศึกษานี้ โดยรวมทุกอายุไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเฉลี่ยก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์กลุ่มย่อยพบว่า กลุ่มเด็กอายุ 6 - 23 เดือน มีการอ่านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพฤติกรรมนี้สอดคล้องกับทัศนคติในการอ่านหนังสือในเด็กเล็กที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน แสดงว่าการส่งเสริมการอ่านในเด็กช่วงอายุ 6 - 23 เดือนเป็นช่วงที่สำคัญและตอบสนองได้ดีกว่าช่วงอายุอื่นๆ

เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปกครองร่วมกับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังรับการส่งเสริมฯ พบว่า ระยะเวลาที่ผู้ปกครองให้เด็กใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กทุกอายุลดลงอย่างมีนัยสำคัญจาก 23.3 นาทีต่อวัน เป็น 11.2 นาทีต่อวัน โดยเมื่อวิเคราะห์กลุ่มย่อยพบว่า เด็กช่วงอายุ 2 ปีขึ้นไป มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ลดลง โดยลดลงมากที่สุด จากเฉลี่ย 47.0 นาทีต่อวัน เป็น 17.8 นาทีต่อวัน ส่วนพฤติกรรมการใช้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับเด็กในการศึกษานี้พบว่า ร้อยละ 64.3 ของเด็กเริ่มใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้ว และร้อยละ 37.4 เริ่มในเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ในขณะที่การศึกษาจากจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2563 สํารวจการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กพบว่า ประมาณร้อยละ 47 - 53 มีการเริ่มใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กแล้วตั้งแต่อายุน้อยกว่า 2 ปี¹³ เมื่อเปรียบเทียบรายงานในต่างประเทศพบว่าเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 2 ปี มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เฉลี่ยวันละ 1 ชั่วโมง ในขณะที่เด็กอายุ 2 - 8 ปี ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง¹⁴ ซึ่งมากกว่าคำแนะนำของ American Academy of Pediatrics ที่ให้หลีกเลี่ยงการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี¹⁵

ด้านทัศนคติในการอ่านหนังสือในเด็กเล็กมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น เห็นได้จากหลังรับการส่งเสริมฯ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือในเด็กเล็กมากขึ้นและมีความเห็นด้านอายุที่เหมาะสมในการอ่านหนังสือกับเด็กในอายุน้อยลง รวมทั้งเห็นว่าการอุปสรรคในการอ่านหนังสือคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กลดลงเมื่อเปรียบเทียบการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2561⁷ กับการศึกษานี้ สาเหตุที่ผู้ใหญ่ไม่อ่านให้เด็กเล็กฟังส่วนใหญ่ในการสำรวจเดิมเป็นเพราะเด็กยังเล็กเกินไปร้อยละ 63.8 เปรียบเทียบกับการศึกษานี้ก่อนการส่งเสริมฯ ร้อยละ 32.7 และหลังการส่งเสริมฯ ร้อยละ 25.1 เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าทัศนคติในการอ่านหนังสือกับเด็กเล็กน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีข้อที่น่าสังเกตว่าแรงจูงใจในการอ่านหนังสือกับเด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นบุคลากรทางการแพทย์เพียงร้อยละ 10 - 12 ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งตรงกับสถานการณ์จริงที่บุคลากรทางการแพทย์ไม่มีเวลาให้คำแนะนำเรื่องนี้เท่าที่ควร¹¹ อย่างไรก็ตามยังไม่พบรายงานข้อมูลในบุคลากรทางการแพทย์ไทยว่าตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านในเด็กเล็กและพฤติกรรมมาให้คำแนะนำด้านการส่งเสริมการอ่านของผู้ปกครองร่วมกับเด็ก ซึ่งสามารถทำการศึกษาวิจัยส่วนนี้เพิ่มเติมในอนาคต และสามารถมีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์เห็นความสำคัญของการให้คำแนะนำเรื่องการอ่านหนังสือในเด็กเล็กเพิ่มขึ้นด้วย

การศึกษานี้ มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความหลากหลายด้านระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา โดยผู้ที่เข้าร่วมการศึกษานี้ส่วนใหญ่ มารดามีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีเป็นต้นไป ซึ่งอาจมีผลทำให้ภาพรวมของทัศนคติและพฤติกรรมกรอ่านหนังสือร่วมกับเด็กก่อนข้างจะมีแนวโน้มที่ดีกว่าการสำรวจเดิม

ผลประโยชน์ทับซ้อน: ไม่มี

แหล่งเงินทุนสนับสนุน: ไม่มี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.วัลลภ ใจดี คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาด้านสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. High PC, Klass P. Literacy promotion: an Essential component of primary care pediatric practice. *Pediatrics* 2014;134:404-9.
2. Klass P, Dreyer BP, Mendelsohn AL. Reach out and read: literacy promotion in pediatric primary care. *AdvPediatr* 2009;56:11-27.
3. National Institute of Literacy. Developing early literacy: report of the National Early literacy Panel [Internet]. Kentucky: National Institute of Literacy; 2008 [cited 2019 Dec 29]. Available from: <https://lincs.ed.gov/publications/pdf/NELPReport09.pdf>
4. Duursma E, Augustyn M, Zuckerman B. Reading aloud to children: the evidence. *Arch Dis Child* 2008;93:554-7.
5. High PC, LaGasse L, Becker S, Ahlgren I, Gardner A. Literacy promotion in primary care pediatrics: can we make a difference?. *Pediatrics* 2000;105(4 pt 2):927-34.
6. Yampratoom R, Phaktoop M, Wongsuthilert A, Jeerawongpanich K, Sukphong K, Suwannarat S. Effect of storybook reading on emotional intelligence of preschoolers: a randomized controlled trial. *Thai J Pediatr* 2017;56(1):23-32.
7. National Statistical Office. A national survey of reading practices in the Thai population [Internet]. Bangkok : Forecast Statistics Division, National Statistical Office; 2018 [cited 2020 Jan 28]. Available from: <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจด้านสังคม/การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม/การอ่านหนังสือของประชากร.aspx>
8. National Statistical Office and United Nations Children's Fund. Thailand multiple indicator cluster survey 2015-2016, final report. Bangkok: NSO and UNICEF; 2016.

9. Khandekar AA, Augustyn M, Sanders L, Zuckerman B. Improving early literacy promotion: a quality-improvement project for reach out and read. *Pediatrics* [Internet]. 2011 [cited 2020 Jan 28];127(4):e1067-72. Available from: <https://pediatrics.aappublications.org/content/127/4/e1067>
10. Jacob G, Ford-Jones L, Wong PD, Warman D, Lovett MW. Literacy promotion by health care professionals: a comprehensive biomedical and psychosocial approach. *Paediatr Child Health* 2018;23:6-11.
11. Mayne J, Pai S, Morrow L, Lima D, Jimenez ME. Understanding barriers to literacy promotion among New Jersey general pediatricians. *Clin Pediatr (Phila)* 2018;57:667-71.
12. Sinclair EM, McCleery EJ, Koepsell L, Zuckerman KE, Stevenson EB. Shared reading practices and early literacy promotion in the first year of life. *J Dev Behav Pediatr* 2019; 40:538-46.
13. Sombatchaisak C. Media use in early childhood and parental attitudes. *J Prapokklao Hosp Clin Med Educat Center* 2020;37:204-14.
14. Rideout VJ, Saphir M, Pai S, Rudd A, Pritchett J. Zero to eight: Children's media use in America 2013. San Francisco: Common Sense Media; 2013.
15. Chassiakos YLR, Radesky J, Christakis D, Moreno MA, Cross C. Children and adolescents and digital media. *Pediatrics* [Internet]. 2016 [cited 2019 Dec 29];138(5):e20162593. Available from: <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/138/5/e20162593.full.pdf>